

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIUS**

**SPRENDIMAS
DĖL AKADEMINĖS ETIKOS PAŽEIDIMŲ KETINAMOS VYKDYTI STUDIJŲ
PROGRAMOS APRAŠE**

2020 m. spalio 23 d. Nr. SP-18

Vilnius

Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolierius (toliau – kontrolierius), vadovaudamasis Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo (toliau – MSI) 17 straipsnio 1 dalimi ir Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Seimo 2011 m. rugsėjo 15 d. nutarimu Nr. XI-1583 „Dėl Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos įsteigimo ir Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos nuostatų patvirtinimo“, 13 punkto 1 papunkčiu ir išnagrinėjęs Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2020 m. birželio 30 d. gautą pranešimą (toliau – Pranešimas) dėl galimų akademinės etikos pažeidimų Lietuvos mokslo ir studijų institucijoje (toliau – Kolegija¹),

nustatė:

Pranešime nurodyta, kad Kolegija Studijų kokybės vertinimo centrui (toliau – Centras) pateikė ketinamos vykdyti studijų programos aprašą² (toliau – Aprašas), kurį vertino Centro sudaryta ekspertų grupė. Pranešime taip pat nurodyta, kad dalis Aprašo teksto yra nukopijuota iš kitų šaltinių nenurodant jų ir tokiu būdu Aprašo tekstą pateikiant kaip savo – Kolegijos, t. y. Apraše yra plagiatų požymių. Kartu su Pranešimu buvo pateikti keli galimo plagiatų pavyzdžiai.

Tarnyba kreipėsi į Centrą, prašydama pateikti Kolegijos pateiktą Aprašą, su juo susijusius dokumentus, taip pat nurodyti ir pateikti tvarką, aktualią Aprašo teikimo vertinti metu, kurioje reglamentuojamas ketinamų vykdyti studijų programų vertinimas ir programų aprašų rengimas. Centras pateikė visą prašomą informaciją.

Tarnyba kreipėsi į Kolegiją prašydama pateikti Aprašo versiją, kuri buvo pateikta Centrai vertinti, taip pat nurodyti Aprašo rengėjus. Kolegija Tarnybai pateikė Aprašo versiją, kurią teikė Centrai, nurodė Aprašo rengėjus³, iš kurių trys yra administracijos darbuotojai, o vienas – ir administracijos darbuotojas, ir dėstytojas, taip pat pateikė paaiškinimus dėl galimo plagiatų (būtent dėl Pranešime pateiktų pavyzdžių) Apraše. Kolegija pripažino Apraše paliktus netikslumus ir nurodė juos kaip technines klaidas.

Kolegija paaiškinimuose atkreipė dėmesį, kad Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (toliau – ATGTĮ) 21 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „leidžiama atgaminti nedidelę išleisto ar kitaip viešai paskelbto kūrinio dalį tiek originalo kalba, tiek išverstą į kitą kalbą, kaip citatą kitame kūrinyje be kūrinio, iš kurio paimta citata, autoriaus ar kito to kūrinio autorių teisių subjekto leidimo, jeigu toks atgaminimas yra sąžiningas ir jo mastas neviršija citavimo tikslui reikalingo masto“, o 22 straipsnio 1 punkte nustatyta, kad „be kūrinio autoriaus ar

¹ Tarnybai duomenys apie Kolegiją žinomi, tačiau čia ir toliau – neskelbiami.

² Tarnybai duomenys apie Aprašą žinomi, tačiau čia ir toliau – neskelbiami.

³ Tarnybai Aprašo rengėjų duomenys žinomi, tačiau čia ir toliau – neskelbiami.

kito šio kūrinio autorių teisių subjekto leidimo ir be autorinio atlyginimo, tačiau nurodant, jei tai įmanoma, naudojimą šaltinį ir autoriaus vardą [leidžiama]⁴“.

Atkreiptinas dėmesys, kad Kolegija paaiškinimuose rėmėsi Aprašo pateikimo Centrai metu neaktualia ATGTĮ redakcija. ATGTĮ redakcijos, aktualios nuo 2019 m. liepos 1 d., 21 straipsnyje nustatyta, kad „leidžiama be kūrinio autoriaus ar kito šio kūrinio autorių teisių subjekto leidimo ir be autorinio atlyginimo, tačiau nurodžius, jei tai įmanoma, naudojimą šaltinį ir autoriaus vardą, atgaminti, išleisti ir viešai skelbti (įskaitant padarymą viešai prieinamos kompiuterių tinklais) nedidelę teisėtai išleisto ar viešai paskelbto literatūros ir mokslo kūrinio dalį tiek originalo kalba, tiek išverstą į kitą kalbą, kaip citatą (pvz., kritikos ar apžvalgos tikslais) kitame kūrinyje, jeigu toks panaudojimas yra sąžiningas ir neviršija citavimo tikslui reikalingo masto“, o 22 straipsnio 1 punkte nustatyta, kad „be kūrinio autoriaus ar kito šio kūrinio autorių teisių subjekto leidimo ir be autorinio atlyginimo, tačiau nurodžius, jei tai įmanoma, naudojimą šaltinį ir autoriaus vardą, leidžiama: <...> kaip pavyzdį nekomerciniais mokymo ir mokslinių tyrimų tikslais atgaminti, viešai paskelbti ir viešai rodyti nedidelius teisėtai išleistus ar viešai paskelbtus kūrinius ir trumpas teisėtai išleistų ar viešai paskelbtų kūrinių ištraukas tiek originalo kalba, tiek išverstus į kitą kalbą, kiek tai susiję su mokymo programomis ir neviršija mokymui ar moksliniam tyrimui reikalingo masto“⁵.

Kolegija paaiškinimuose dėl galimo plagiatu pavyzdžių, pateiktų kartu su Pranešimu, nurodė, kad ji kreipėsi į informacijos šaltinių autorius / savininkus ir gavo žodinių leidimų naudoti tekstą Apraše, t. y. kad „galima be leidimo teisėtai cituoti“ arba kad pastarieji neprieštaruoja jų informacijos naudojimui Apraše. Vėliau Kolegija paaiškino, kad „sąvoka teisėtas citavimas norėta pateikti, jog gautas [šaltinių autorių / savininkų] leidimas naudoti jų straipsnius, kas lemia teisėtumą“.

Pažymėtina, kad leidimo naudotis ar remtis kitų autorių informacija tiek, kiek tai leidžiama ATGTĮ, rengiant Aprašą, Tarnyba nevertino, tačiau iš Kolegijos teikiamų paaiškinimų pastebėta, kad Kolegija sąvokas „citata“ ir „citavimas“ supranta klaidingai (apie tai plačiau šio sprendimo dalyje, kurioje vertinami Kolegijos pateikti paaiškinimai dėl Aprašo sutapčių).

Centras Tarnybai nurodė, kad ketinamų vykdyti studijų programų aprašų rengimas ir jų vertinimas yra reglamentuojamas Centro direktoriaus 2019 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. V-149 „Dėl studijų kryptių išorinio vertinimo metodikos, ketinamų vykdyti studijų programų vertinimo metodikos, studijų kryptių išorinio vertinimo plano, ekspertų atrankos aprašo, ekspertų darbo organizavimo aprašo patvirtinimo“ (toliau – Įsakymas) patvirtinta Ketinamų vykdyti studijų programų vertinimo metodika (toliau – Metodika). Įsakymo 1 punkte nustatyta, kad Centro direktorius, „vadovaudamasis Mokslo ir studijų įstatymo 48 straipsnio 2 dalimi, Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. V-835 „Dėl Studijų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkos aprašo, vertinamųjų sričių ir rodiklių patvirtinimo“ (nauja redakcija patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. gruodžio 20 d. įsakymu Nr. V-1535) 2.1 punktu <...> 1.2. Tvirtinu Ketinamų vykdyti studijų programų vertinimo metodiką <...>“. Įsakymo 3 punkte nustatyta, kad „studijų programos, dėl kurių išorinio vertinimo procedūros pradėtos iki šio įsakymo 1 punkte nurodytų teisės aktų įsigaliojimo, baigiamos vertinti pagal <...> Ketinamos vykdyti studijų programos aprašo rengimo, jos išorinio vertinimo ir akreditavimo metodiką, patvirtintą Studijų kokybės vertinimo centro direktoriaus 2011 m. lapkričio 28 d. įsakymu Nr. 1-01-157“. Įsakymo 1 punkte minėti teisės aktai, be MSĮ, įsigaliojo 2019 m. gruodžio 21 d.⁶ Iš Centro pateiktų dokumentų matyti, kad Kolegija prašymą vertinti ir akredituoti ketinamą vykdyti studijų programą bei Aprašą Centrai pateikė 2020 m. kovo 13

⁴ Čia ir toliau laužtiniuose skliaustuose – Tarnybos informacija.

⁵ Čia ir toliau pabraukta Tarnybos.

⁶ Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. gruodžio 20 d. įsakymas Nr. V-1535 „Dėl švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. liepos 17 d. įsakymo Nr. V-835 „Dėl studijų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkos aprašo, vertinamųjų sričių ir rodiklių patvirtinimo“ pakeitimo“.

d. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, nustatyta, kad Kolegija, rengdama Aprašą, vadovavosi Metodika, patvirtinta 2019 m. gruodžio 31 d. ir įsigaliojusia 2020 m. sausio 1 d.

Dėl autorystės

Tarnyba kreipėsi į Aprašo rengėjus⁷, kuriuos Kolegija nurodė savo paaiškinimuose, prašydama nurodyti, kurias Aprašo dalis jie rengė, ir informuoti, ar sutinka su Kolegijos Tarnybai pateiktais paaiškinimais dėl Aprašo sutapčių, ir pateikti kitą, jų nuomone, svarbią informaciją. Aprašo rengėjai pateikė prašomą informaciją:

1. Pirmas Aprašo rengėjas (Kolegijos administracijos darbuotojas) nurodė, kad rengė Aprašo 1 skyriuje esančias 1 ir 2 lenteles, sudarė V skyriaus 5 lentelę, dalykų programas, pateiktas Aprašo 2 priede, ir kad su Kolegijos pateiktais paaiškinimais sutinka.

2. Antras Aprašo rengėjas (Kolegijos administracijos darbuotojas ir dėstytojas) nurodė, kad Apraše „pateikiau studentų pasiekimų vertinimo metodų rekomendacinius pasiūlymus (1 skyrius <...> 2 lentelė). Taip pat nurodė, kad su Kolegijos paaiškinimais yra susipažinęs ir papildomos informacijos Tarnybai pateikti neturi.

3. Trečias Aprašo rengėjas (Kolegijos administracijos darbuotojas) nurodė, kad Aprašas yra „kolektyvinio darbo rezultatas. Aprašas buvo rengiamas nepasidalinant konkrečiai, kuris darbuotojas bus atsakingas už kurią rengiamą Aprašo dalį / skyrių / pastraipą“. Taip pat nurodė, kad Aprašo projektas buvo patalpintas į [Kolegijos] naudojamą dokumentų valdymo sistemą, prie šio dokumento prieigą turėjo visi administracijos darbuotojai, kurie buvo įtraukti į šios konkrečios programos rengimo darbo grupę. <...> prisijungimus su redagavimo teisėmis turėjo visi administracijos darbo grupės nariai ir jį koreguoti taip pat galėjo visi.“ Pastarasis Aprašo rengėjas taip pat nurodė, kad „ketinimo pasisavinti intelektualinę nuosavybę nebuvo“, kad su Kolegijos pateiktais paaiškinimais / komentarais sutinka.

4. Ketvirtas Aprašo rengėjas (Kolegijos administracijos darbuotojas) nurodė, kad Apraše prisidėjo rengiant Įvadą, 1, 2, 4, 5 ir 6 skyrius, ir kad su Kolegijos pateiktais paaiškinimais / komentarais sutinka.

Metodikos 8.1 papunktyje nustatyta, kad viena iš ketinamos vykdyti studijų programos aprašo dalių yra „studijų programos aprašymas, kurio sudėtinės dalys turi atitikti Metodikos 1 priede išvardintas vertinamąsias sritis. Studijų programos aprašyme pateikiama šių vertinamųjų sričių analizė pagal Metodikos 1 priede nurodytus rodiklius bei analizuojamus duomenis ir informaciją. Metodikos 1 priede numatytos 7 vertinamosios sritys, kurių analizė turi būti pateikta ketinamos vykdyti studijų programos aprašyme: Studijų tikslai, rezultatai ir turinys, Mokslo (meno) ir studijų veiklos sąsajos, Studentų priėmimas ir parama, Studijavimas, studijų pasiekimai ir absolventų užimtumas, Dėstytojai, Studijų materialieji išteklių bei Studijų kokybės valdymas ir viešinimas. Metodikos 1 priede nurodytoje vertinimo srityje „Studijų tikslai, rezultatai ir turinys“ be kitos informacijos turi būti „analizuojamas programos studijų rezultatų aktualumas ir unikalumas, pagrindžiama programos atitiktis visuomenės ir darbo rinkos poreikiams“.

ATGTĮ 4 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „autorių teisių objektai – tai originalūs literatūros, mokslo ir meno kūriniai, kurie yra kūrybinės veiklos rezultatas, išreikštas kokia nors objektyvia forma“. ATGTĮ 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „autorius yra kūrinį sukūręs fizinis asmuo“. Nagrinėjamu atveju atitinkamos studijų programos studijų rezultatų aktualumo ir unikalumo bei atitikties numatytiems poreikiams analizavimas, įvertinimas ir išvadų pateikimas, yra sietina su kūrybine ir intelektualine veikla, kurios rezultatas objektyvia forma yra išreikštas Aprašo 1.1 dalyje. Atsižvelgiant į tai, Aprašo 1.1 dalis laikytina autorių teisių objektu, o Aprašo 1.1 dalies rengėjas (-ai) – Aprašo 1.1 dalies autoriumi (-iais).

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta ir Vadovaujantis Aprašo rengėjų paaiškinimais, Aprašo 1.1 dalies autoriai yra trečias ir ketvirtas Aprašo rengėjai.

⁷ Kontrolieriaus sprendimo tekste „Aprašo rengėjai“ apibendrintai, nesiejant su asmenų lytimi, vadinami vyriškosios giminės daiktavardžiu. Tarnybai duomenys apie Aprašo rengėjus žinomi, tačiau čia ir toliau – neskelbiami.

Dėl sutapčių Apraše

Kolegija Tarnybai taip pat pateikė Aprašą, „kuriame [2020 m. liepos 31 d.] buvo atliktas pastebėtų techninių klaidų ir netikslumų taisymas“ (toliau – Patikslintas Aprašas).

Tarnyboje buvo atliktas Kolegijos pateikto Aprašo ir Centro pateikto Aprašo palyginimas – nustatyta, kad tekstai iš esmės sutampa, tačiau yra neatitikimų. Minėti neatitikimai pateikti Kolegijai, kuri nurodė, kad Aprašo „rengėjų grupė labai apgailestauja, kad Tarnybai per neapsižiūrėjimą ir skubėjimą atsiuntė jau pradėtą taisyti [Aprašą]“ ir dar kartą pateikė Aprašo versiją, kuri buvo teikiama Centrui vertinti (toliau – Paskutinis Aprašas). Patikrinus visų Tarnybai pateiktų Aprašo versijų datas nustatyta, kad:

1. Centro pateiktas Aprašas (pdf dokumentas) sukurtas 2019 m. kovo 18 d. 13:18;
2. Kolegijos pateiktas Aprašas (pdf dokumentas) sukurtas 2020 m. liepos 16 d. 16:26;
3. Kolegijos pateiktas Patikslintas Aprašas (pdf dokumentas) sukurtas 2020 m. rugpjūčio 3 d. 14:51;
4. Kolegijos pateiktas Paskutinis Aprašas (pdf dokumentas) sukurtas 2019 m. kovo 18 d. 13:18.

Iš šių duomenų matyti, kad Kolegija Tarnybai ne iš karto pateikė tą pačią Aprašo versiją, kurią buvo pateikusi Centrui, tačiau vėliau pateikė ir pastarąją Aprašo versiją.

Tarnyboje taip pat buvo atlikta Centro pateikto viso (išskyrus priedus) Aprašo patikra tekstų sutapčių nustatymo programa *PlagScan*. Pastebėta, kad kai kurios Aprašo teksto dalys yra necituojamos, nors tekstas beveik arba pažodžiui perkeliamas iš nurodyto šaltinio, nėra nurodytas informacijos šaltinis ir yra kitų plagiato požymių (toliau – Aprašo sutaptys), taip pat yra duomenų fabrikavimo požymių – tekste nurodytų metų duomenys pateiktame šaltinyje neskelbiami. Patikslintas Aprašas taip pat buvo palygintas su Kolegijos pateiktu Aprašu – nustatyta neatitikimų, t. y. patikslinimų, apie kurių atlikimą ir informavo Kolegija, tačiau pastebėta, kad net ir atlikus korekcijas, plagiato požymių išliko, todėl toliau buvo vertinamos pirmine patikra, Kolegijos nekoreguotos, nustatytos Aprašo sutaptys.

Tarnyba nustatytas Aprašo sutaptis pateikė Kolegijai, prašydama pateikti komentarus / paaiškinimus. Kolegija pateikė komentarus / paaiškinimus dėl kiekvienos sutapties, turinčios plagiato požymių. Kolegija paaiškino, kad Apraše „perfrazuojant autorių žodžius terminas [X-ieji ištekliai]⁸ buvo keičiamas terminu [X-ų ištekliai]⁹, remiantis [atitinkamų] studijų krypties aprašo projektu <...>, kuriame naudojama sąvoka [X-ų ištekliai], numanant, jog ši sąvoka yra labiau vartotina“. Taip pat nurodė, kad „tam tikra [Aprašo] tekste cituojamo teksto dalis neįterpiama į kabutes, nes minimuose tekstuose yra pateikiamos perfrazuotos autorių mintys“, o „perfrazuojant buvo remtasi Europos struktūrinių fondų paramos projekto „Lietuvos nuotolinio mokymosi sistemos veiklumo integralus ugdymas“^[10] mokymo medžiagoje [toliau – Mokymo medžiaga] <...> pateikta <...> informacija, jog „tekste gali būti pateikiamos perfrazuotos kitų autorių mintys. Pagrindinis tokio citavimo reikalavimas, kad nebūtų iškreiptos autorių pateiktos mintys. Galima naudoti sinoniminius žodžius, keisti žodžių tvarką, teigiamą formą – neigiamą formą, aktyvią formą – pasyvia ir pan.“. Tarnyba nustatė, kad Mokymo medžiagoje perfravimas yra nurodytas kaip vienas iš nuorodų pateikimo tekste būdų: „jeigu darbe pateikiamas idėjas ar faktus reikia argumentuoti ir pagrįsti kitų autorių mintimis, jas galima pateikti perpasakojant jų turinį kitais žodžiais“.

Kolegija taip pat paaiškino, kad „kabutės cituojant kitų autorių mintis neuždėtos ir laikantis nuostatos, kad pastraipos pabaigoje nurodyta aktyvi elektroninio šaltinio nuoroda, nukreipianti

⁸ Čia ir toliau laužtiniuose skliaustuose – Tarnybos informacija. Originalus terminas Tarnybai žinomas, tačiau čia ir toliau – neskelbiamas. X čia ir toliau žymi tą pačią žodžio šaknį.

⁹ Originalus terminas Tarnybai žinomas, tačiau čia ir toliau – neskelbiamas.

¹⁰ Tautkevičienė, G n. d., *Informacijos šaltinių valdymas*, žiūrėta 2020 m. rugsėjo 8 d.,

<<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:jUzYQ7HZWD8J:webdav.ktub.labt.lt/www/studentai/TP/Pateiktys/10%2520tema.ppt+&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>>.

tiesiogiai į dokumentą, cituojamą [Apraše]“, taip pat prie kai kurių Aprašo sutapčių paaiškino, kad nors „citavimas pažodinis [ir dėl techninių klaidų] nenurodytos kabutės, bet tekstas rašomas iš naujos pastraipos“. Mokymo medžiagoje kaip vienas iš būdų pateikti nuorodą tekste yra įvardytas ir citata: „pateikti tikslius autoriaus žodžius. Trumpa citata pateikiama kabutėse. Jeigu citata yra ilga, ji pateikiama naujoje eilutėje atskiru paragrafu. Visas paragrafas atitraukiamas nuo dokumento paraštės, be to dažniausiai naudojamas mažesnis šriftas. Jeigu citatoje praleidžiama dalis autoriaus pateikto teksto, tuomet ta vieta pažymima laužtiniais skliaustais [ ].“ Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 2019 m. lapkričio 7 d. nutarimu Nr. N-18 (178) patvirtintų Lietuvių kalbos skyrybos taisyklių 2 punkte nustatyta, kad „praleistoms teksto vietoms žymėti vartojamas daugtaškis, dažniausiai skliaučiamas laužtiniais [...] arba kampiniais <...> skliaustais“. Europos Sąjungos institucijų vertimo į lietuvių kalbą vadovo A 7.7 papunktyje nustatyta, kad „laužtiniuose skliaustuose (angl. square brackets) rašomos patikslintos, papildytos ar pakeistos cituojamo teksto vietos“. Toks būdas gali būti naudingas derinant citatos tekstą prie viso konteksto ir keičiant vieną žodį ar jų junginius į terminą, kuris jau vartojamas rašomame tekste arba labiau tinkamas vartoti rašomame tekste, tačiau tai yra netinkamas perfrazavimas ir turi būti pateikta citata.

Esminis citatos ir perfrazavimo skirtumas yra tai, kad citata yra pažodinis teksto perkėlimas, o perfrazavimas – tos pačios idėjos pateikimas savais žodžiais (Turnitin, 2017)¹¹, tačiau abiem atvejais citavimas – kitaip šaltinių nurodymas – yra privalomas pagal pasirinktą citavimo – kitaip šaltinių nurodymo – stilių. Atkreiptinas dėmesys, kad nepaisant citavimo stiliaus, citatos, t. y. pažodžiui perkeltas tekstas, turi būti išskiriamas iš viso teksto kabutėmis arba kitu aiškiu būdu. Šiuo atveju Kolegijos paaiškinimuose nurodyta, kad tekstas išskiriamas rašant jį iš naujos eilutės, toliau nuo krašto – tačiau taip rašomas visas Aprašo tekstas, taip pat kai kuriais atvejais tokia nauja pastraipa tęsiasi ir yra papildoma kitu tekstu, todėl nėra galimybės nustatyti, kuri teksto dalis yra citata, o kuri perfrazuota. Taip pat pažymėtina, kad vien žodžių linksnių pakeitimas ar pan. arba vieno ar kelių žodžių įterpimas laikomas netinkamu perfrazavimu, nes tinkamas perfrazavimas yra kito autoriaus minties savais žodžiais nepakeičiant esmės pateikimas.

Akademinės etikos požiūriu buvo vertinamos Aprašo sutaptys tik Aprašo 1.1 dalyje. Šioje Aprašo dalyje nustatyta 15 Aprašo sutapčių. Įvertinus Kolegijos pateiktus paaiškinimus / komentarus, Mokymo medžiagą, kuria, kaip nurodė Kolegija, buvo vadovaujama, Aprašo sutaptis bei kitą aukščiau minėtą informaciją, nustatyta:

1) pirma Aprašo sutaptis – plagiatas, nes šaltinis nenurodytas, nors pažodinis teksto pateikimas, pakeičiant kelis žodžius, bet nepakankamai perfrazuojant; nėra kabučių ar kito aiškaus išskyrimo iš bendro teksto;

2) antra Aprašo sutaptis – nekorektiškas citavimas¹², t. y. pažodinė teksto sutaptis: šaltinis nurodytas, tačiau nėra kabučių ar kito aiškaus išskyrimo iš bendro teksto;

3) trečia Aprašo sutaptis – plagiatas: šaltinis nenurodytas, pažodinis teksto perkėlimas, nėra kabučių ar kito aiškaus išskyrimo iš bendro teksto;

4) ketvirta Aprašo sutaptis – plagiatas: šaltinis nurodytas tik po paskutinio sakinio iš keturių, kurie visi yra pažodžiui perkelti iš to paties nurodyto šaltinio, nors kabučių ar kito aiškaus išskyrimo iš bendro teksto nepateikiama;

5) penkta sutaptis – plagiatas: šaltinis nurodytas tik po vieno sakinio iš keturių, kurie visi yra pažodžiui arba netinkamai perfrazuojant perkelti iš to paties nurodyto šaltinio, nėra kabučių ar kito aiškaus išskyrimo iš bendro teksto;

6) šešta Aprašo sutaptis – plagiatas: šaltinis nenurodytas, pažodinis teksto perkėlimas, nėra kabučių ar kito aiškaus išskyrimo iš bendro teksto;

7) septinta Aprašo sutaptis – plagiatas: nenurodytas šaltinis;

¹¹Turnitin 2017, *How to Paraphrase*, žiūrėta 2020 m. rugsėjo 8 d., <<https://www.plagiarism.org/article/how-to-paraphrase>>.

¹² Nekorektiškas citavimas – netinkamai (nesilaikant citavimo stiliaus taisyklių) nurodyti šaltiniai tiek išnašose, tiek tekste, tiek literatūros sąrašė, taip pat kabutės dedamos ten, kur jų neturėtų būti.

8) aštunta Aprašo sutaptis – plagiatas: šaltinis nurodytas tik po dviejų sakinių iš šešių, kurie visi yra pažodžiui arba netinkamai perfrazuojant perkelti iš to paties nurodyto šaltinio, nėra kabučių ar kito aiškaus išskyrimo iš bendro teksto;

9) devinta Aprašo sutaptis – plagiatas: šaltinis nurodytas tik po paskutinio sakino iš keturių, kurie visi yra pažodžiui arba netinkamai perfrazuojant perkelti iš to paties nurodyto šaltinio, nėra kabučių ar kito aiškaus išskyrimo iš bendro teksto;

10) dešimta Aprašo sutaptis – plagiatas: šaltinis nurodytas tik po paskutinio sakino iš penkių, kurie visi yra pažodžiui arba netinkamai perfrazuojant perkelti iš to paties nurodyto šaltinio, nėra kabučių ar kito aiškaus išskyrimo iš bendro teksto;

11) vienuolika Aprašo sutaptis – plagiatas: nenurodytas šaltinis, pažodinis teksto perkėlimas sakinio pradžioje pakeičiant kelis žodžius (pavyzdžiui, vietoj „pasak [A. B.¹³]“ įrašyta „darytina išvada, kad“) nėra kabučių ar kito aiškaus išskyrimo iš bendro teksto;

12) dvylikta Aprašo sutaptis – plagiatas: šaltinis nurodytas tik po paskutinio sakinio iš penkių, kurie visi yra perkelti pažodžiui, ištrinant tik porą raidžių iš to paties nurodyto šaltinio, nėra kabučių ar kito aiškaus išskyrimo iš bendro teksto;

13) trylikta Aprašo sutaptis – plagiatas: nurodytame šaltinyje tokios informacijos nėra, tekstas pažodžiui perkeltas iš kito šaltinio, nėra kabučių ar kito aiškaus išskyrimo iš bendro teksto;

14) keturiolika Aprašo sutaptis – bendro pobūdžio informacija, atsitiktinė sutaptis;

15) penkiolika Aprašo sutaptis – plagiatas: nenurodytas šaltinis, pažodinis teksto perkėlimas sakinio pradžioje pakeičiant kelis žodžius, nėra kabučių ar kito aiškaus išskyrimo iš bendro teksto.

Kolegija savo paaiškinimuose taip pat atkreipė Tarnybos dėmesį, kad „[Centre] nesant reglamento, dokumento apibrėžiančio konkrečias citavimo taisykles [Apraše] nebuvo galimybių pasitikslinti, kokį konkretų stilių reikia naudoti, rengiant [Aprašą]“. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nors Centras ir nėra reglamentavęs citavimo taisyklių ketinamų vykdyti studijų aprašuose, tačiau mokslo ir studijų institucija, šiuo atveju Kolegija, siekdama užtikrinti akademinio sąžiningumo principo įgyvendinimą, pati turi teisę pasirinkti citavimo stilių.

Centras taip pat atkreipė Tarnybos dėmesį į tai, kad iki 2020 m. sausio 1 d. galiojusios Ketinamos vykdyti studijų programos aprašo rengimo, jos išorinio vertinimo ir akreditavimo metodikos 15 punkte buvo nustatyta, kad „Programos poreikio dalyje aukštoji mokykla pateikia atliktą programos poreikio analizę susiejant ją su numatomų rengti specialistų karjeros galimybėmis. [Joje nurodomi] tikslūs naudotos informacijos šaltiniai“, tačiau *nuo 2020 m. sausio 1 d. Metodikoje nuostatos, susijusios su tikslų naudotos informacijos šaltinių nurodymu, nebeliko.*

Kolegijos paaiškinimuose, pateiktuose kito tyrimo Tarnyboje metu¹⁴, nurodyta, kad Kolegija „nėra oficialiais dokumentais patvirtinusi citavimo stiliaus, naudojamo mokslo procese. Atsižvelgiant į susidariusią situaciją, ir dabar matant tokio reglamentavimo svarbą, [Kolegijos] vadovybė planuoja sudaryti darbo grupę oficialiam dokumentui parengti, kuriame bus aprašyti [Kolegijoje] rekomenduojami naudoti citavimo stiliai, jų naudojimo tvarka mokslo ir studijų procese. Dokumentą parengti ir patvirtinti planuojama iki šių metų spalio mėn. pabaigos“.

Kolegijos akademinės etikos kodekso (toliau – Kodeksas)¹⁵ 1.2 papunktyje nustatyta, kad „Kodeksas taikomas visiems Kolegijos akademinės bendruomenės nariams – dėstytojams, studentams ir klausytojams <...>, mokslo ir administracijos darbuotojams“ Kodekso dalies „Bendrosios nuostatos“ 2.3 papunktyje nustatyta, kad Kolegijos „bendruomenės narių tarpusavio santykiai grindžiami kolegialumo bei akademinio solidarumo principais, remiamasi pagarba intelektualinei nuosavybei, vertinimo objektyvumu ir nešališkumu. Šiuo požiūriu akademiniam sąžiningumui prieštarauja: <...> 2.3.5. plagijavimas, mokslo duomenų falsifikacija ar sąmoningas neobjektyvus interpretavimas“. Kodekse, nors ir prie studentams skirtų akademinės etikos normų, tačiau aiškiai nustatyta, kas yra laikytina plagijavimu: „4.1.1. Plagijavimas – svetimų idėjų

¹³ Čia A. B. asociatyvūs inicialai. Tikrieji asmens duomenys Tarnybai žinomi, tačiau čia ir toliau neskelbiami.

¹⁴ Kontrolieriaus 2020 m. spalio 13 d. sprendimas Nr. SP-16 „Dėl akademinės etikos pažeidimų tyrimo ataskaitoje“.

¹⁵ Tarnybai duomenys apie Kolegijos akademinės etikos kodeksą žinomi, tačiau čia ir toliau – neskelbiami.

pateikimas kaip savų. Būdingi plagijavimo atvejai, kai: 4.1.1.1. svetimas tekstas pateikiamas be citavimo ženklų – kabučių arba kitokio pobūdžio išskyrimo iš viso teksto (pvz. atskira pastraipa, kursyvu); 4.1.1.2. perpasakojama arba cituojama svetima idėja, iliustracinė medžiaga ar duomenys nenurodant šaltinio.“ Taip pat plagijavimas apibrėžiamas ir Kodekso mokslinio tiriamojo darbo etikos normų skirsnio 5.1 papunktyje: „Mokslinė veikla Kolegijoje grindžiama sąžiningo tyrimo ir tiesos siekimo idealais. Tokią nuostatą pažeidžia: <...> 5.1.5. plagijavimas, t. y. idėjų, duomenų ar tekstų nusavinimas nenurodant jų autoriaus, t. y. svetimų idėjų pateikimas kaip savų. Būdingi plagijavimo atvejai: 5.1.5.1. pateiktas svetimas tekstas be citavimo ženklų – kabučių arba kito pobūdžio išskyrimo iš viso teksto (pavyzdžiui, atskira pastraipa, kursyvu); 5.1.5.2. perpasakojant arba cituojant svetimą idėją, iliustracinę medžiagą ar duomenis nenurodytas tikslus šaltinis“.

Vadovaujantis lygiateisiškumo principu, laikytina, kad „plagijavimas“ Kodekso 2.3 papunktyje yra tapatus „plagijavimui“ Kodekso 4.1.1 ir 5.1.5 papunkčiuose.

Atsižvelgiant į tai, kad Aprašo 1.1 dalyje nustatytas plagiatas – pažodžiui perkeliamas tekstas nėra išskirtas kabutėmis ar kitu būdu iš viso teksto ir / arba nėra nurodomas informacijos šaltinis, vadovaujantis Kodekso 2.3 papunkčiu, kuriame nustatyta, kad Kolegijos „bendruomenės narių tarpusavio santykiai grindžiami kolegialumo bei akademinio solidarumo principais, remiamasi pagarba intelektinei nuosavybei, vertinimo objektyvumu ir nešališkumu. Šiuo požiūriu akademiniam sąžiningumui prieštarauja: <...> 2.3.5. plagijavimas, mokslo duomenų falsifikacija ar sąmoningas neobjektyvus interpretavimas“, , nustatyta, kad trečias ir ketvirtas Aprašo rengėjai, nedėdami kabučių ar kitaip aiškiai neišskirdami citatos iš viso teksto ir nepateikdami šaltinių nuorodų, pažeidė Kodekso 2.3 papunktį ta apimtimi, kurioje nustatyta, kad „bendruomenės narių tarpusavio santykiai grindžiami kolegialumo bei akademinio solidarumo principais, remiamasi pagarba intelektinei nuosavybei, vertinimo objektyvumu ir nešališkumu. Šiuo požiūriu akademiniam sąžiningumui prieštarauja: <...> 2.3.5. plagijavimas“.

Dėl falsifikavimo

Aprašo 1.1 dalyje (8 psl.) nurodyta, kad „Lietuvoje 2019 m. buvo Z¹⁶ įmonių (AB, UAB, VĮ, SĮ ir kiti, išskyrus IĮ ir fizinius asmenis)“ ir pateikta nuoroda į šių duomenų informacijos šaltinį. Pateikta nuoroda atveria tinklalapį, kuriame įmonių skaičių duomenys skelbiami tik iki 2018 m. imtinai (žiūrėta 2020-10-12). Taip pat šio duomens pagrindu Apraše daromos išvados.

Kolegija paaiškino, kad „į ši skaičių nebuvo įtrauktos ekonominės veiklos rūšys, kuriose nematomas [atitinkamo] specialisto poreikis <...>. Tik teikiant [Aprašą] <...> reikėjo nurodyti ne 2019, o 2018 m.“ Kolegija Tarnybai taip pat nurodė tas ekonominės veiklos rūšis, kurios nebuvo įtrauktos, ir jų įmonių skaičių.

Atkreiptinas dėmesys, kad Aprašo tekste niekur nėra pažymėta, kad į pateiktą įmonių skaičių nebuvo įtrauktos tam tikrą ekonominę veiklą vykdančios įmonės. Kolegija savo paaiškinimuose taip pat yra nurodžiusi, kad rengiant Aprašą buvo remiamasi Kolegijoje atliktu profesinio poreikio tyrimu, kuriame yra pateikiamas toks pats duomuo.

Europos elgesio kodekso mokslinių tyrimo etikos klausimais (toliau – Europos elgesio kodeksas) 3.1 papunktyje nustatyta, kad „netinkamas elgesys atliekant mokslinius tyrimus tradiciškai apibrėžiamas kaip išgalvojimas, klastojimas ar plagijavimas (angl. fabrication, falsification, or plagiarism, FFP) siūlant, atliekant ar recenzuojant mokslinius tyrimus arba pranešant jų rezultatus. <...> Šių trijų rūšių pažeidimai laikomi ypač sunkiais, nes dėl jų iškreipiamas mokslinių tyrimų rezultatų registravimas.“ Europos elgesio kodekse numatyta, kad „išgalvojimas [anglų k. fabrication] – rezultatų prasimanymas ir jų užfiksavimas tarsi jie būtų tikri“, o „klastojimas [anglų k. falsification] – manipuliavimas mokslinių tyrimų medžiaga, įranga ar procesais arba duomenų ar rezultatų keitimas, praleidimas ar nusišėpimas be pateisinamos

¹⁶ Tarnybai Ataskaitoje nurodytas skaičius žinomas, tačiau čia ir toliau – neskelbiamas.

priežasties“. *Manipuliacija* aiškinama ir kaip machinacija (Lietuvių kalbos žodynas, 2018)¹⁷, o žodis *machinacija* aiškinama kaip nesąžiningas būdas tikslui pasiekti (Lietuvių kalbos žodynas, 2018)¹⁸. Šiuo atveju tai pasireiškia išvadų darymu remiantis aukščiau minėtu duomeniu.

Kodekso 2.3 papunktyje nustatyta, kad Kolegijos „bendruomenės narių tarpusavio santykiai grindžiami kolegialumo bei akademinio solidarumo principais, remiamasi pagarba intelektinei nuosavybei, vertinimo objektyvumu ir nešališkumu. Šiuo požiūriu akademiniam sąžiningumui prieštarauja: <...> 2.3.5. plagijavimas, mokslo duomenų falsifikacija ar sąmoningas neobjektyvus interpretavimas“.

Atsižvelgiant į tai, kad Apraše pateiktas įmonių skaičius, net ir patikslinus metus iš 2019 m. į 2018 m., neatitinka Apraše pateiktoje nuorofoje skelbiamos informacijos, t. y. skelbiamas netikslus įmonių skaičius (duomu) ir šiuo duomeniu manipuluojama Apraše darant išvadas, ir vadovaujantis Kodekso 2.3 papunkčiu, kuriame nustatyta, kad „Kolegijos „bendruomenės narių tarpusavio santykiai grindžiami kolegialumo bei akademinio solidarumo principais, remiamasi pagarba intelektinei nuosavybei, vertinimo objektyvumu ir nešališkumu. Šiuo požiūriu akademiniam sąžiningumui prieštarauja: <...> 2.3.5. plagijavimas, mokslo duomenų falsifikacija ar sąmoningas neobjektyvus interpretavimas“, konstatuojama, kad trečias ir ketvirtas Aprašo rengėjai, nenurodydami įmonių skaičiaus apskaičiavimo būdo ir pateikdami nuorodą į kitą įmonių skaičių bei šio duomens pagrindu darydami išvadas Apraše, pažeidė Kodekso 2.3 papunktį ta apimtimi, kurioje nustatyta, kad „akademiniam sąžiningumui prieštarauja: <...> 2.3.5. <...> sąmoningas neobjektyvus interpretavimas“.

Kontrolierius, išanalizavęs ir įvertinęs turimą informaciją ir ją patvirtinančius dokumentus bei teisinį reglamentavimą, ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 17 straipsnio dalies 1 ir 6 punktais:

nusprendė:

informuoti Centrą, Kolegiją ir Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministeriją apie asmenis, padariusius akademinės etikos pažeidimus, ir rekomenduoti Kolegijai imtis priemonių, kad būtų pašalinti akademinės etikos pažeidimai ir jų priežastys.

Kontrolieriaus sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Vilniaus apygardos administraciniam teismui (Žygmantų g. 2, 01102, Vilnius) per vieną mėnesį nuo šio sprendimo įteikimo datos.

Akademinės etikos ir procedūrų kontrolierė

Loreta Tauginienė

¹⁷ Lietuvių kalbos institutas, 2018, *Lietuvių kalbos žodynas*, žiūrėta 2020 m. spalio 20 d., <<http://www.lkz.lt/?zodis=manipuliacija&lns=-1&les=-1&id=19013630000>>.

¹⁸ Lietuvių kalbos institutas, 2018, *Lietuvių kalbos žodynas*, žiūrėta 2020 m. spalio 20 d., <<http://www.lkz.lt/?zodis=machinacija&lns=-1&les=-1&id=19000140000>>.